

a végső ok ismerete pedig lehetővé teszi azt, hogy tüneti kezelés helyett a baj okának megszüntetésén fáradozzunk. A kezelés különös figyelmet igényel, lévén, hogy a baj oka az egyes ember tudatában fűszkel, s ezek a pontok állnak össze téves csoportképpé. Azonban sokk-terápiás módszerrel eredményesen lehet a beteg állapotán javítani. Ennek a terápiának lenne része a képző Részletes közösségkörtan c. kötet ezen frissiben elkészült fejezete is.

Az illuzióktól való megfosztás mindig hidegzuhany-hatású, ám a gyógyítás-hoz-gyógyuláshoz az önközreműködésére is szükség van.

Kedves betegek! Olvassanak, gondolkodjanak, tépelődjenek velünk! Előre is köszönjük!

Szilasi László

ÖNIGAZOLÁS MAGYAR MÓDRÁ

/Gondolataok az "István a király"-ról/

Előljáróban: én ezt a művet általánosan alkalmazható történelmi-politikai parabolaként értelmezem. Erről az alábbi írásban részletesen szólok.

Mottó: "Szánalmas kis lény az ember,
Önnön sorsán túl nem lát,
Könnyen megteveszti néhány
jól irányzott hazugság..."

Ezek a kemény, kritikus hangvételű gondolatok saroltak, István anyjának és tanácsadójának, a győztes tábor politikailag legérettebb tagjának szájából hangzanak el. Sok mindenről árulkodik ez a pár szó. Kifejezi a szerzők véleményét rólunk, hétköznapi emberekről. De közvetve utal a mű körül bábázkodó felsőbb szervek nézeteire is, hiszen Magyarországon nem jelennek meg olyan könyvek, nem rendeznek olyan előadásokat, melyek ütköznenek szocialista politikai gyakorlatunkkal, erkölcsünkkel, humanizmusunkkal.

Ilyenek vagyunk hátt. Ez a mű volt hivatott arra, hogy önnön sorsunkon túlra irányítsa hálgyos tekintetünket és rendet terentsen hazugságoktól zavaros fejünkben. A nemes feladatnak "vaslogikával" eleget is tett. Gyniton, ha nincs Boldizsár Miklós darabja, még ma is sötétben tapogatózva keresnénk a választ nemzeti öntudatunk évszázados skizofrén voltára, politikai etikánk problémáira. E mű tehát újabb állomást jelent a magyar progresszió göröngyös útján; kulturpolitikánk gyöngéd karjaiban ott gögicsél nemzeti-szinü pályában az első magyar rock-opera.

A kis újszülött gyorsan belepota magát szivünkbe. Bár itt-ott visszacsengtek a "Jézus Krisztus szupersztár" dallamai és a figyelmes néző a két mű közötti szerkezeti azonosságot is észrevette, de egyszerre dobbant a sok sziv, mikor a Fínálé zászlóshogásában felcsendült a himnusz-utánzat és a csillogó szonokkal, hazáttra meredve i bánták az ünnepi tűzijátékot.

Mindenki érthette, ő izig-vérig magyar, miközben megpengette gitárján az egészséges nacionalizmus hurjait. Később rájöttek, hogy a "vedd meg-edd meg-fogyasztói közönyének hamuja alatt érdes megpiszkálni a magyarságtudat parázsát és kemény forintokért lemez, kazetta, film alakban is a dolgozó nép közkinésévé tették.

Hetente jelennek meg róla konstruktív kritikák, szakértők oszlatták el a kialakult félreértéseket. Felérve a csucsra, nyíltan vállalta az előadás ünnepi lobogós-tűzijátékos nagyarkodás voltát, melyeken joggal érezhettük tisztára separtuk a ház elejét.

A szinpadai előadás és a film indokálhatja a fenti gunyoros, pamfletszerű megközelítést, azonban ha a mű nondanivalójáról és hatásáról akarunk elgondolkozni, komolyabb elemzésre van szükség.

A mű hatása hatalmas volt a köztudatra, hiszen a tömegkommunikáció minden csatornáján maximálisan kihasználva terjesztették. Előve arra volt ítélve, hogy nemzeti ügyé váljék, a műfajban rejlő lehetőségek kiaknázása pedig nemcsak a rockzenét kedvelő fiatalok, hanem a szirupos slágerokon felnőtt idősebb generáció körében is népszerűvé tette. A fiatalokra gyakorolt hatásáról tudok szólni és az korántsem egyértelmű. A "Mi iskolánk" c. dokumentumfilmben hangoztak el az adatok, mely szerint néhány évvel ezelőtt az ELTE BTK nappali szakra, történelemből felvételizettek urásbelijének átlaga alig jobb néhány századdal a 2-nél, a levelezősöké pedig 1,8 körül mozog. Nincsenek birtokomban az ideai adatok, de gondolom, az oktatási reform jelenlegi állásánál, nagy változás nem remélhető. Közben estenként részeg srácok éneklik Torda dalát üvöltve Dózsa, Rákóczi, Kossuth nevét. Ezek a gyerekek a legalapvetőbb információk nélkül kerültek ki az iskolából; ez a fenti számadatok birtokában kétségtelen. Nem volt elég a "mi lett volna, ha..." rosszízű-álmódosításokból? Vagy úgy gondolkodjunk, ha az iskolában nem sikerül, így majd sikeresebben megtaníthatjuk, legalább a nevüket, miközben Dózsa -, Rákóczi-, Kossuth-arcoképes bankjegyek bekerülnek az üzlet kasszájába?

Az alkotás körül kialakult viták legfontosabb problémája az aktualizálhatóság kérdése volt, amit az alkotók és szakértők ügyesen elhárítottak a "történelmen néha megismétli önmagát" stílusú válaszokkal. Tisztában vagyok azzal, hogy egy műnek, mely ilyen fontos kérdéseket feszeget, hatásos szimbólumokat kell alkalmaznia. De nem egyértelmű és anakronisztikus! utalások a nemzeti színről lebegő, a Himnusz-utózat, az augusztus 20-át idéző tűzijáték egy olyan mű esetében, melynek eseménye négyen visszanyulik népünk nemzeté válása előtti időkbe? Ugyanerre az eredményre jutunk, ha a mű modern szóhasználatát, /Sur, Solt, Bese, Dala/ vagy István politikai programját összegző zármondatot vesszük figyelembe.

Ugy gondolom, hogy olyan műalkotás, melynek eseménye egy eleve ismert történelmi tény, csak úgy válhat művészi értékek hordozójává, ha az adott történet interpretálása egyben általános erkölcsi- etikai és politikai tanulságokkal is jár. Feltételezem, a darabok alkotói műalkotásnak is szánták. Miért akkor a mentegetőzés, a rosszízűnek érzett vád alól?

A válasz benne rejlik a mű témájának kiválasztásában és kidolgozásában. Azáltal, hogy a mű konfliktusa és annak kimenetele ismert előttünk, István tábora véres és erkölcsileg kifogásolható tette alól felmentést nyert. István világosan látja, hogy az adott körülmények között csak rendszer- és ideológiaváltással lehet fennmaradni Európában. De felismeri az új ideológia sajátos dialektikáját is, ebből adódó morális kötelességeit Sarolt osztja el, lenyomva ezzel fia kezéről a piszkos munka minden mocskját. Így a király végig tiszta és ártatlan marad.

A szteri ismertsége miatt Koppány politikailag súlytalanú válik, történelmi hitelét veszti és már csak erkölcsileg fontos naív becsületessége, szabadságvágya. Talán nem érdektelen a két tábor politikai arzenáljának összehasonlítása ebben az esetben. Istváné között megtalálhatók az ellenőrzési apparátus teljes eszköztára: a követnyilvánítás, a példastatutálót halottgyalázás, a legyőzött ellenség hozzátartozóinak szánúsága. Ezzel szemben Koppányéban "csak" egy naív történelmietlen demagógia szerepel, nacionalista házzal leöntve Erdemeg megvizsgálva a rockopera népét is. Olyan, amilyennek Srolt mondja az előzetben, ha István táborában hallelujázik, hol Koppányéban rázza az öklét, hogy a mű végén rájöjjen, hol az igazság és boldogan adjon hálát, mert "árad a hegycsúcsra a fény".

A mű önéllentmondása, hogy a nép ilyen ábrázolását eleve leketetlenné teszi az a tény, hogy Koppány világos programmal rukkol elő:

"Rabok vagyunk, vagy szabadok?"

Míg a másik oldalon ez a "program" így hangzik:

"Édes fiam, mást itt a nép
meg nem ért, csak tulerőt..."

Ebből az alábbi három következtetés vonható le:

1; A magyarok nazóchisták. Szeretik, ha lánc csörög a lábukon és tulerő gázol rajtuk végig.

2; A magyarok korrumpálhatók. Könnyen feladják elveiket, szabadságukat, ha valahol sokat ígértek.

3; A magyarok nem gondolkodnak.

A felvázolt premiszákból a következő konkluzió származik: államalapításunk szükségszerű, de erkölcsileg kifogásolható cselekedet volt. Ez, ha történelmi látásmódunkban a politikai etika is szempont, kétségtelenül igaz, hiszen István véres kézzel és idegen segítséggel verte fel ellene fellázadt népét. De a mű történetét az általános szimbólum szférájába emelte át, következésképp a tanulság is általánosan értelmezendő. Így ez beilleszkedik és erősíti azt a szemléletet, mely szerint történelmünk sorsfordulói ilyen szükségszerű de erkölcsileg kifogásolható döntések voltak a szatmári békétől a kiegyezési /mivel a mű "látótere" idáig terjed, én is itt húzom meg a határt/. Nemcsak a probléma, hogy államalapításunk esete eltér a többi példákétól; 1., hiszen csak a kereszténység felvételének és a feudális állam megteremtésének nem volt és nem lehetett ésszerű alternatívája. Nagyobb probléma az, hogy a mű által sugalmazott rosszul értelmezett objektivitás- és ez már általánosan értendő! - a jó ürügy arra, hogy felmentjük egymást az erkölcsös politikai gondolkodás felelőssége alól; hivatkozva az objektivitási körülmények általi detemináltságunkra. Könnyen eshetünk abba a hibába, hogy szükséges rosszként fogjunk fel égbekiáltó bűnöket. Nem hiszek abban, haz alkotókkal ellentétben, hogy az etikus cselekedet és a politikai cselekedet egymást kizáró fogalmak. Hiszek viszont abban, hogy nem minden morálisan kifogásolható történelmi döntés szükségszerű is egyben, és hiszek az erkölcsös politikai cselekvés lehetőségében.

x x x

Nehéz olyan műről írni, amelyről már egy éve állandóan cikkeznek és amelyet én nem tartok sem jó darabnak, sem tisztességes darabnak. A vélt igazságok íróitak le. Talán érdemes őket alaposabban is végiggondolni...

Pikó András

VITA A ZSIDÓKÉRDÉSRŐL

A téma aktuális. Könyvek, cikkek sora jelent és jelenik meg a magyar zsidók deportálásának évfordulóján. Az 1948 után agyonhallgatott kérdés körül újra országos vita van kibontakozóban.

A magyar zsidóság meghurcoltatásának ismertetésén, körülményeinek feltárásán túlmutatva újra előtérbe kerül a mélyebb okok vizsgálata. Vannak-e Magyarországon zsidók? Egyáltalán ki számít zsidónak? Bűnös-e a magyarság a deportálásban? Vagy csak egy komisz rendszer vezette tévuttra? és nyonta el a segítő szándékot? /stb. ...stb..../

Egyik kérdést sem lehet megválaszolni anélkül, hogy ne bocsátkoznánk a zsidó történetének és a magyar társadalomba való beilleszkedésük /be nem illeszkedésük?/ zavarainak vizsgálatába.

1984. okt. 4-én a Filozófiai Alapszerv rendezett vitát a zsidókérdésről.